

IX. osztály

GYAKORLATI PRÓBA

2006. április, Craiova

EGY GYAKORLATI (A *TÉTEL*) ÉS EGY ELKÉPZELT KÍSÉRLETI RÉSZBŐL (B *TÉTEL*) ÁLL.

A TÉTEL

Meghatározott hosszúságú lejtő hajlásszögének meghatározása a következő feltételek mellett:

- A lejtő meghosszabbításában lévő adott hosszúságú vízszintes távolság megtételéhez szükséges idő minimális legyen;
- A súrlódási erő elhanyagolható a lejtőn és a vízszintes szakaszon egyaránt;
- Feltételezzük, hogy a vízszintes szakaszon a sebesség egyenlő a sebesség megfelelő összetevőjével a lejtő lábánál.

Rendelkezésre álló eszközök:

- ☐ lejtő, melynek meghosszabbításában vízszintes sík található;
- ☐ műanyag golyó;
- ☐ szögmérő;
- ☐ optikai kapukkal ellátott elektronikus óra mely elektronikus stopperóráként használható. A vízszintes síkon megtett távolságot a két optikai kapu között mérjük;
- ☐ milliméterpapír.

Állítsatok össze egy dolgozatot mely a következőket tartalmazza:

- a) Az elméleti megfontolások leírását (az alkalmazott módszer elvét).
- b) A munkamódszert.
- c) A kísérleti mérések feljegyzését és feldolgozását, legalább tíz különböző hajlásszögre.
- d) Az adott hosszúságú vízszintes rész megtételéhez szükséges időtartam grafikus ábrázolását a lejtő hajlásszögének függvényében.
- e) A (d) alpontban kapott kísérleti eredmények összehasonlítását az (a) alpontban kapott elméleti eredményekkel, felhasználva a $[25^\circ, 50^\circ]$ intervallumba eső szögek szinusz értékeit, valamint ezek hatványait tartalmazó táblázatot.
- f) A hibaforrásokat, és ezek fontossági sorrendjét.

Technikai útmutatások:

1. Az időtartamok mérésére optikai kapukkal ellátott elektronikus stopperórát használunk. Az optikai kapu egy lézermutatóból és egy fotótranzisztorból (fényérzékelő) áll melyeket műanyagfoglatba vannak ágyazva. .

A stopperóra csak akkor működik ha mindkét lézermutató be van kapcsolva. Ennek érdekében megnyomjuk a kapcsológombot és elforgatjuk a lézert úgy, hogy a fényfolt a lehető legpontosabban a fotótranzisztorra essen.

A stopperen három nyomógomb található:

- **MODE gomb:** ennek ismételt megnyomásával leolvasható a pontos idő, stopper üzemmódba állítható, valamint beállítható a pontos idő: a stopperóra

üzemmódot válasszátok ki. Az időtartamot a következő formátumban jelzi ki: 0:00₀₀ (perc:másodperc_{századmásodperc});

- **START/STOP gomb:** a stopperóra ki és bekapcsolását teszi lehetővé;
- **LAP/RESET gomb:** a stopperórát nullázza;

A stopper üzemmódra kapcsolt óra segítségével leellenőrizzük az optikai kapukat. A lézersugár első megszakításakor a stopper beindul, a második alkalommal megáll. Nullázzuk a stoppert a LAP/RESET gomb segítségével;

Elindítva a golyót a lejtőn ez áthalad az első kapun és beindítja a stoppert, majd a második kapun áthaladva megállítja azt. **A kapuk közötti távolság legyen minél nagyobb.**

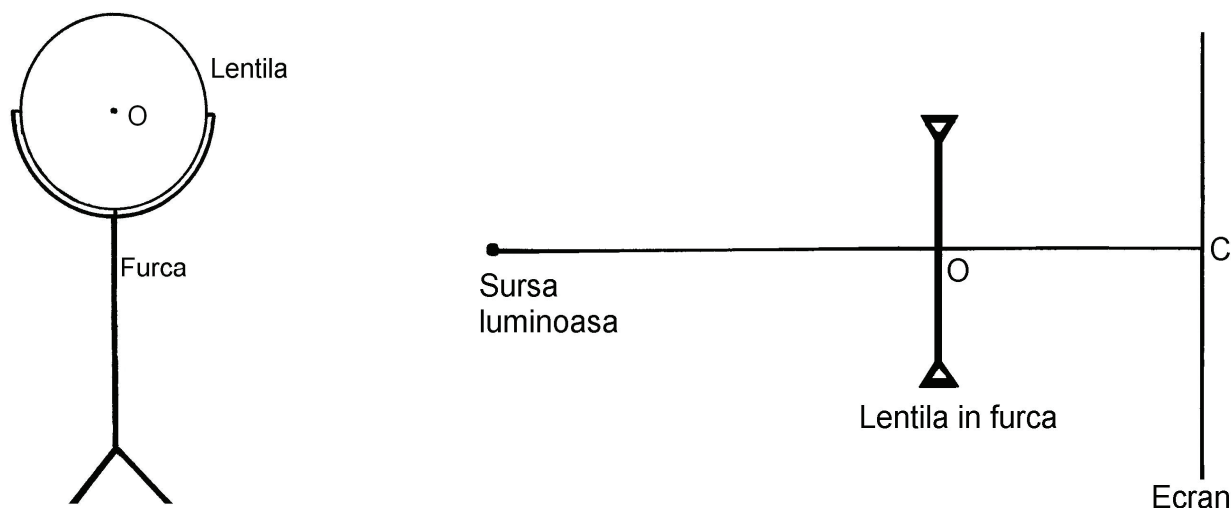
2. Végezzünk el legalább tíz mérést, úgy, hogy a lejtő szöge a $[25^\circ, 50^\circ]$ intervallumba essen.

3. Használhatjuk az alábbi táblázatot, mely a szögek szinuszának értékét, illetve ezek hatványainak értékét tartalmazza a $[25^\circ, 50^\circ]$ intervallumban.

$\alpha [^\circ]$	$\sin\alpha$	$\sin^2\alpha$	$\sin^3\alpha$
25	0,42262	0,17861	0,07548
26	0,43837	0,19217	0,08424
27	0,45399	0,20611	0,09357
28	0,46947	0,22040	0,10347
29	0,48481	0,23504	0,11395
30	0,50000	0,25000	0,12500
31	0,51504	0,26526	0,13662
32	0,05234	0,00274	0,00014
33	0,54464	0,29663	0,16156
34	0,55919	0,31270	0,17486
35	0,57358	0,32899	0,18870
36	0,58779	0,34549	0,20307
37	0,60182	0,36218	0,21797
38	0,61566	0,37904	0,23336
39	0,62932	0,39604	0,24924
40	0,64279	0,41318	0,26558
41	0,65606	0,43041	0,28238
42	0,66913	0,44774	0,29959
43	0,68200	0,46512	0,31721
44	0,69466	0,48255	0,33521
45	0,70711	0,50000	0,35355
46	0,71934	0,51745	0,37222
47	0,73135	0,53488	0,39119
48	0,74314	0,55226	0,41041
49	0,75471	0,56959	0,42987
50	0,76604	0,58682	0,44953
51	0,77715	0,60396	0,46936
52	0,78801	0,62096	0,48932
53	0,79864	0,63782	0,50938
54	0,80902	0,65451	0,52951
55	0,81915	0,67101	0,54966
56	0,82904	0,68730	0,56980
57	0,83867	0,70337	0,58989
58	0,84805	0,71919	0,60990
59	0,85717	0,73474	0,62979
60	0,86603	0,75000	0,64952

B TÉTEL

Képzeljünk el egy optikai padon létrehozott rendszert, az alábbi ábrának megfelelően. A rendszer a következő elemekből áll: pontszerű fényforrás, szórólencse, elegendően nagyméretű ernyő. A kör alakú lencsének nincs foglalata. A lencsét egy villás tartóba helyezzük, az ábrának megfelelően, úgy, hogy a felső része, mely a levegőben van, nincs eltakarva.

Lentila - lencse; **Furca** - villás tartó; **Sursa luminoasa** - fényforrás; **Ecran** - ernyő;
Lentila in furca - lencse a villás tartóban.

Követelmények:

- Hogyan lehetne felhasználni az ernyő megvilágításának eloszlását a lencse fókusz távolságának meghatározására? Csak távolságméréseket végezhetünk egy mérőlécc, vagy milliméterpapír segítségével.
- Szigorú fizikai érvekkel támasszátok alá a javasolt módszert.
- Lehetséges, hogy a lencse fókusz távolsága megegyezzen a lencse – ernyő távolsággal? Támasszátok alá a választ!

A tételek szerzői:

Prof. Aurelia-Daniela FLORIAN, Grupul Școlar „George Bibescu”, Craiova

Prof. Radu VIȘAN, Grupul Școlar Industrial Chimie, Craiova

Prof. univ. dr. Florea ULIU, Universitatea din Craiova, Facultatea de Fizică